

T.C.
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

Sayı : 86170537-175.04[020]-74024
Konu : Hava Trafik Kontrolörleri Aşırı
Yorgunluk Risk Yönetimi Genelgesi

8/3/2024

GENELGE

HSD-2024/1

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

MADDE 1–(1) Bu Genelgenin amacı, Türk Hava Sahasında hava trafiğinin emniyetli, düzenli ve hızlı akışını sağlamakla sorumlu olan sivil hava trafik kontrol personellerinin, 24 saat vardiya esasına uygun çalışma düzenleri içinde oluşan aşırı yorgunluk, yıpranma ve beraberinde gelen riskleri en aza indirmektir.

Kapsam

MADDE 2–(1) Bu Genelgede, Türk Hava Sahasında hava trafiğinin emniyetli, düzenli ve hızlı akışını sağlamakla sorumlu olan sivil hava trafik kontrol personellerini ve Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcılarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3–(1) Bu Genelge,

a) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun 41 inci ve 46 ncı maddelerine, 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 437 nci ve 441 inci maddelerine

b) 4/9/2024 tarihli Türk Hava Sahası ve Uluslararası Anlaşmalar Gereğince Ülkemizin Hava Trafik Hizmetleri Sağlama Sorumluluğu Olan Hava Sahalarında Hava Trafik Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Talimatı’nın (SHT-HTH) 33 üncü maddesine

c) ICAO Annex 11 Hava Trafik Hizmetleri Ek-5 Belirlenmiş Aşırı Yorgunluk Yönetimi Düzenlemeleri, ICAO Doc. 9966 Aşırı Yorgunluk Yönetimi Yaklaşımlarının Gözetimi El Kitabı ve EUROCONTROL Hava Trafik Kontrolörleri Nöbet Cetveli Sistemlerinde Aşırı Yorgunluk Yönetimine İlişkin Kılavuzlar dokümanlarına dayanılarak, hazırlanmıştır.

İlgi Mevzuatlar
2920 sayılı Kanun
4 numaralı CBK
SHT-HTH

Daire/Birim	Hava Seyrüsefer Daire Başkanlığı
Koordinatörlük	Hava Trafik ve Lisanslama Koordinatörlüğü
Revizyon No	01
Rev. Tarihi	9/9/2024

T.C.
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

Tanımlamalar ve kısaltmalar

MADDE 4–(1) Bu Genelgede geçen;

a) Asistan Hava Trafik Kontrolörü: Geçerli bir lisansa sahip olan ve derecesi bulunmayan, bir hava trafik kontrolörü nezaretinde hava trafik kontrol hizmetlerinin yürütülmesine yardım eden personeli,

b) Aşırı Yorgunluk: Bir kişide dikkat ve emniyet ilişkili operasyon görevlerini yerine getirebilme yetisini azaltan ve uyku eksikliği, uzatılmış uyanıklık, sirkadiyen ritim ve/veya iş yükü (zihinsel ve/veya fiziksel aktiviteler) nedeniyle zihinsel ve fiziksel kapasitede azalma ile sonuçlanan fizyolojik bir durumu,

c) Dinlenme süresi: Gündüz vardiyası sonrasında ve uyku gününden sonra gelen süreyi,

ç) EUROCONTROL: Avrupa Hava Seyrüsefer Emniyeti Teşkilatını,

d) Gece vardiyası: Çalışma saatlerinin çoğunun gün batımı ile gün doğumu arasında kalan süre dahilinde olduğu ve/veya ihtiyaç halinde kısmen gün doğumundan sonra sonraki süreyi de kapsayacak şekilde düzenlenen vardiya süresini,

e) Genel Müdür: Sivil Havacılık Genel Müdürünü

f) Genel Müdürlük: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünü,

g) Gündüz vardiyası: Çalışma saatlerinin çoğunun gün doğumu ile gün batımı arasında kalan süre dahilinde olduğu ve/veya ihtiyaç halinde gün batımından sonrasındaki süreyi de kapsayacak şekilde düzenlenen vardiya süresini,

ğ) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı: Hizmet verdikleri havaalanı veya birim ile sınırlı olmak üzere, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca veya ilgili mevzuat uyarınca ATS hizmeti sağlama yetkisi verilmiş kurum ve kuruluşları,

h) Hava Trafik Başkontrolörü:

1) Lisans veriliş tarihi itibarıyla en az 10 yıl süre ile hava trafik kontrol hizmeti veren ünitelerde çalışmış, iyi derecede İngilizce lisan bilgisine haiz, son 5 yıl boyunca hava trafik kontrol derecelerinden birine aralıksız sahip olan ve hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından yapılacak sınavda başarılı bulunan, mesleğinde uzmanlaşmış hava trafik kontrolörünü veya,

2) İyi derecede İngilizce lisan bilgisine sahip, başarılı çalışmaları ile temayüz etmiş, merkezde hava trafik kontrolörü olarak en az 3 yıl çalışmış kişiler arasından, hava seyrüsefer hizmet sağlayıcısı seyrüsefer dairesi başkanlığı hava trafik müdürlüğünce oluşturulan en az üç kişilik komisyon marifetiyle yapılacak yazılı ve sözlü sınav ile seçilerek seyrüsefer dairesi başkanlığında görevlendirilen personeli,

ı) Hava trafik kontrol hizmeti: Hava araçlarının manevra sahası üzerinde veya uçuşun herhangi bir safhasında birbirleriyle ve manialarla çarpışmalarını önlemek; emniyetli, hızlı ve düzenli hava trafik akışını sağlamak amacıyla verilen hizmeti,

i) Hava Trafik Kontrolörü: Hava trafik kontrolörü lisansına haiz ve bu lisansa işlenmiş derece veya derecelerin verdiği yetkiler dahilinde ve ancak sahip olduğu yetkiler kapsamında hava trafik kontrol hizmeti veren kişiyi,

j) Hava Trafik Kontrol Personeli: Hava trafik başkontrolörü, hava trafik kontrolörü, asistan hava trafik kontrolörü ve öğrenci hava trafik kontrolörünü,

İlgi Mevzuatlar
2920 sayılı Kanun
4 numaralı CBK
SHT-HTH

Daire/Birim	Hava Seyrüsefer Daire Başkanlığı
Koordinatörlük	Hava Trafik ve Lisanslama Koordinatörlüğü
Revizyon No	01
Rev. Tarihi	9/9/2024

T.C.
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

- k) ICAO: Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatını,
- l) Öğrenci Hava Trafik Kontrolörü: Eğitim programı Genel Müdürlük tarafından onaylanmış, hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından düzenlenen bir temel hava trafik kontrol kursunu veya hava trafik kontrol eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında hava trafik kontrol eğitimini başarıyla tamamladığını belgeleyen, canlı trafikte iş başı eğitimine katılmaya hazır personeli,
- m) Sirkadiyen Ritim: Dünya'nın kendi eksenini etrafındaki 24 saatlik yolculuğu sonucunda ortaya çıkan canlılar üzerindeki biyokimyasal, fizyolojik ve davranışsal ritimlerin tekrarı, uyku-uyanıklık döngüsünü,
- n) Uyku günü: Gece vardiyasının bitiş saatinden itibaren bir sonraki günün aynı saatine kadar geçen 24 saatlik süreyi,
- o) Vardiya: Yirmi dört saatlik çalışma gününün, çalışma bölümlerinden her birini, ifade eder

İKİNCİ BÖLÜM
Genel Esaslar ve Uygulama

Dinlenme süresi

MADDE 5–(1) Bu Genelgede tanımlanan amaç doğrultusunda, hava trafik kontrolörlerine hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı tarafından verilecek dinlenme süreleri;

- a) Gündüz vardiyasını takiben gece vardiyasında çalışacak olan hava trafik kontrol personeli için kesintisiz ve asgari 24 saat,
- b) Gündüz vardiyasını takiben tekrardan gündüz vardiyasında çalışacak olan hava trafik kontrol personeli için kesintisiz ve asgari 12 saat,
- c) Gece vardiyasını takiben uyku günü sonrası kesintisiz ve asgari 48 saat olacak şekilde düzenlenir.

(2) Uyku günü, gece vardiyası sonrası vücudun bozulan sirkadiyen ritmini yeniden düzenlemesi, aşırı yorgunluğa bağlı fiziksel ve psikolojik etkilerin giderilmesi amacını taşıdığından dinlenme günü olarak değerlendirilmez.

(3) Bir gündüz ve/veya gece vardiyasındaki çalışma süresi 12 saatten uzun olamaz.

(4) Gündüz vardiyası süresince bir hava trafik kontrol personeli çalışma pozisyonunda ara vermeksizin 2 saatten fazla çalışamaz.

(5) Gece vardiyasında hizmet verilen trafik sayısı, personel sayısı, fiziki şartlar gibi durumlar göz önünde bulundurularak bu maddenin 4 üncü fıkrasında belirtilen süre uzatılabilir. Ancak hiçbir şartta-bir hava trafik kontrolör personeli çalışma pozisyonunda ara vermeksizin 4 saatten fazla çalışamaz.

(6) Bu maddenin 4 üncü ve 5 inci fıkralarında belirtilen çalışma süreleri arasında kalan dinlenme süreleri 30 dakikadan az olamaz.

(7) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı, hava trafik kontrol personelinin programlanmamış görevlere atanmasında (eğitim faaliyetleri hariç), dinlenme sürelerine mümkün olduğunca etki etmeyecek bir süreç belirler.

İlgi Mevzuatlar
2920 sayılı Kanun
4 numaralı CBK
SHT-HTH

Daire/Birim	Hava Seyrüsefer Daire Başkanlığı
Koordinatörlük	Hava Trafik ve Lisanslama Koordinatörlüğü
Revizyon No	01
Rev. Tarihi	9/9/2024

T.C.
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

Uygulama

MADDE 6–(1) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı, 24 saatlik vardiya döngüsünü aksatmayacak şekilde, bu Genelgenin 5 inci maddesine uygun olacak şekilde hava trafik kontrol personellerinin vardiya döngüsünü düzenler.

İstisnai ve özel durumlar

MADDE 7 –(1) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı, personel yetersizliği ve operasyonel ihtiyaçlar ve benzeri mücbir sebeplerle ilgili hava trafik kontrol hizmeti veren birimin bu Genelgenin 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrası hariç diğer fıkralarında yer alan şartlar ile bu Genelgede belirtilen sınırlama ve sürelerin uygulanmasına ilişkin hususların yerine getirilemeyeceği durumlarda gerekçeleri, risk analizi, risklerin azaltılmasına yönelik alınacak tedbirleri ve destekleyici unsurları ile birlikte ilgili hava trafik kontrol hizmeti veren birime ait hazırladığı hususi vardiya döngüsünü başlatacağı zaman ve bu Genelgenin 5 inci maddesine uygun hale getireceği planlanmış tahmini süreyi belirtecek şekilde Genel Müdürlük onayına sunar. Genel Müdürlük uygun bulduğu takdirde hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı ilgili ünite için hazırladığı hususi vardiya döngüsünü uygulamaya koyar. Şayet Genel Müdürlük bahse konu hususi vardiya döngüsünü uygun bulmazsa hava seyrüsefer hizmet sağlayıcıdan ilgili ünite için yeni bir çalışma talep eder.

(2) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı, hususi vardiya döngüsü hazırladığı hava trafik kontrol hizmeti veren birimde görevli hava trafik kontrol personellerinin vardiyaları arası sirkadiyen ritminin normal düzene adapte olması için ihtiyaç olan süreyi bu Genelgenin 5 inci maddesine uygun şekilde gözetir.

(3) Hava seyrüsefer hizmet sağlayıcı, hususi vardiya döngüsü hazırladığı hava trafik kontrol hizmeti veren birimlerin vardiya döngüsünün en kısa sürede bu Genelgenin 5 inci maddesine uygun hale getirilmesinden sorumludur.

(4) Bu Genelgede belirtilen gerekliliklere, arama/kurtarma faaliyetleri, sel, yangın, deprem ve benzeri durumlardaki doğal afetler, olağanüstü haller ve çeşitli teknik sorunların yol açtığı olağandışı durumlar için personel kapsamında Genel Müdürlüğün izni ve/veya bilgisi dâhilinde istisnai uygulamalar yapılabilir.

(5) Genel Müdürlük, gerekli gördüğü durumlarda farklı bir vardiya döngüsü düzenlemesi talep edebilir.

Denetim

MADDE 8 –(1) Bu Genelge hükümlerinin uygulanmasına yönelik hususlar Genel Müdürlük tarafından denetlenir.

İlgi Mevzuatlar
2920 sayılı Kanun
4 numaralı CBK
SHT-HTH

Daire/Birim	Hava Seyrüsefer Daire Başkanlığı
Koordinatörlük	Hava Trafik ve Lisanslama Koordinatörlüğü
Revizyon No	01
Rev. Tarihi	9/9/2024

T.C.
ULAŖTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIğI
Sivil Havacılık Genel M¼d¼rl¼đ¼

İdari yaptırımlar

MADDE 9–(1) Bu Genelge h¼k¼mlerine aykırı davranışlarda bulunan ger¼ek ve t¼zel kişiler hakkında 2920 sayılı Kanunun 143¼nc¼ maddesi ile 29/1/2013 tarihli ve 28543 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sivil Havacılık Genel M¼d¼rl¼đ¼ Tarafından Verilecek İdari Para Cezaları Hakkında Y¼netmelik (SHY-İPC) h¼k¼mleri gereğince gerekli idari yaptırımlar uygulanır.

¼C¼NC¼ B¼L¼M
¼eřitli ve Son H¼k¼mler

Y¼r¼rl¼k

MADDE 10–(1) Bu Genelge yayımlandığı tarihte y¼r¼rl¼đ¼ girer.

Y¼r¼tme

MADDE 11 –(1) Bu Genelge h¼k¼mlerini Genel M¼d¼r y¼r¼t¼r.

İlgi Mevzuatlar
2920 sayılı Kanun
4 numaralı CBK
SHT-HTH

Daire/Birim	Hava Seyr¼sefer Daire Başkanlığı
Koordinat¼rl¼k	Hava Trafik ve Lisanslama Koordinat¼rl¼đ¼
Revizyon No	01
Rev. Tarihi	9/9/2024